

УДК 376.3+316.624+053.6

О. М. Ратинська,

кандидат біологічних наук, доцент

(Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка)

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА КОРЕКЦІЯ СОЦІАЛЬНИХ ВІДХИЛЕНЬ У АКЦЕНТУЙОВАНИХ ПІДЛІТКІВ

У статті викладено сучасні теоретичні підходи до проблеми характеристики соціальних відхилень у акцентуйованих підлітків, проаналізовано зміст соціально-педагогічної роботи з цією категорією людей. Проаналізовано дві класифікації типів акцентуацій характеру. Встановлені у процесі дослідження факти можуть бути використані студентами практичними психологами, соціальними педагогами, викладачами та батьками в роботі з акцентуйованими підлітками з метою зниження, а в кращому випадку, подолання негативних явищ, що призводять до акцентуацій характеру.

У сучасному суспільстві спостерігається поділ на багатих і бідних при відсутності відповідних механізмів гармонізації інтересів членів суспільства. Зростає число людей, які не мають місця проживання, роботи і т.д. Такі процеси сприяють зростанню маргінальних груп та груп людей із антисоціальною поведінкою.

Втрата соціальної ідентичності характерна для населення різних країн. Так, за даними британських соціологів, зараз біля ста тисяч англійців у віці від 16 до 24 років належать до соціальної групи так званого "статусу нуль". Ці молоді люди безцільно проводять час, не маючи перспектив увійти до більш сприятливої соціальної групи. Більшою мірою вони орієнтовані на кримінальну структуру. За результатами дослідження такі цінності як освіта, спеціальність, професійна кар'єра, постійний дохід не мають нічого спільного з тою реальністю, в якій вони існують. Більша половина з них кинули школу, вважаючи навчання даремною тратою часу.

Однією із найактуальніших проблем сьогоденного суспільства є проблема девіантної поведінки. Експерти ООН говорять, що з 2000 року малолітня злочинність є в центрі уваги суспільства. Серед причин росту злочинності варто назвати вільний продаж спиртних напоїв підліткам, алкоголізм і насильство в сім'ї, мала зайнятість підлітків у культурно-дозвілловому плані, відеофільми, що штовхає підлітків на здійснення корисливих злочинів. Причиною злочинності можуть бути і функціональні порушення психіки. Більше третини злочинів скоєні підлітками, які є душевно хворими. Світова практика вказує на необхідність створення для такого роду хворих спеціалізованих медико-соціальних закладів, в яких пропонується як медична, так і соціальна реабілітація [1: 128].

Такому становищу сприяє і низька ефективність корекційно-виховної системи заходів, які проводяться в навчальних закладах. Потрібний комплекс заходів з попередження злочинності неповнолітніх, який здійснювався б не тільки в навчальних, але і в спеціалізованих закладах: центрах педагогічної реабілітації, соціально-педагогічних службах та ін.

Аналіз літературних джерел свідчить, що стосовно різних відхилень у характері підлітків зустрічаються різні погляди відомих психологів, педагогів, філософів. Так, З. Фрейд відзначав, що часто зустрічається особливий тип людей, які привертають увагу рядом особливостей, які проявляються у них в дитячому віці як присутність трьох рис: вони дуже акуратні, бережливі і вперті. Бережливість може доходити до межі скупості; впертість – до гніву і мстивості; і всі ці риси характеру пов'язані між собою [2: 55].

Таким чином, ми бачимо, що зараз спостерігається інтенсивний ріст соціальних відхилень серед підлітків, які проявляються в найрізноманітніших формах. Тому дана проблема є досить актуальною. Щоб запобігти цьому, потрібно досконало вивчити причини і наслідки дезадаптації підлітків, розробити ефективні форми соціально-педагогічної профілактики і корекції проблемних підлітків.

Мета статті – вивчення проблеми негативної поведінки у підлітків і розробка програми соціально-педагогічної корекції негативної поведінки акцентуйованих підлітків.

Усі якості людини, об'єднуючись і взаємодіючи одна з одною, утворюють характер. Характер кожної окремої людини є її духовно-тілесною індивідуальністю. Зовнішні прояви цієї індивідуальності ми спостерігаємо в поведінці людей. Але вона не завжди є позитивною і відповідає соціальним нормам. Коли поведінка людини спрямована всупереч загальнолюдським цінностям, моралям, законам в силу тих чи інших обставин, тоді говорять про соціальні відхилення. Відомий соціолог І. С. Кон розглядає визначення соціального відхилення, як поведінки, яка характеризується системою вчинків, що відхиляються від загальноприйнятої норми, чи то психічної, чи то норми права, культури чи моралі. Відповідно до концепції адаптивної поведінки, будь-яка девіація приводить до порушення адаптації (психічної, соціальної, соціально-психологічної, суспільної).

"Відхилення" поведінки останнім часом часто називають – девіантною (від лат. deviation – відхилення), або деліквентною (від лат. delinquens – правопорушення). Під девіантною поведінкою

© Ратинська О. М., 2011

розуміється система вчинків або окремі вчинки, дії людини, які не підлягають під загальноприйнятій в суспільстві норми. Частіше під девіантною поведінкою розуміють негативне відхилення в поведінці людини, яке суперечить прийнятним у суспільстві правовим і моральним нормам.

Девіантна поведінка поділяється на дві великі категорії:

1. Поведінка, яка є відхиленням від норм психічного здоров'я, тобто наявність явної або прихованої психопатології. Цю групу утворюють, по-перше, люди, яких умовно можна віднести до третьої зони характерів, тобто астеніків, шизоїдів, епілептоїдів та ін. По-друге, до цієї групи відносяться особи з акцентуйованими характерами, які також страждають психічними відхиленнями, але в межах норми.

2. Антисоціальна поведінка, порушення будь-яких соціальних і культурних норм, особливо правових. Коли такі вчинки порівняно незначні, їх називають правопорушеннями, а коли серйозні і караються в кримінальному порядку – злочинами. Відповідно говорять про деліквентну (протиправну) і кримінальну (злочинну) поведінку. Якщо вчинки не приносять великої шкоди суспільним відносинам, то особи, які їх вчинили, підлягають покаранню за нормами трудового або адміністративного права. Якщо є вчинок важливий, то такі дії кваліфікуються за нормами кримінального законодавства [3: 56].

С. А. Белічева класифікує соціальні відхилення наступним чином:

- корисливої орієнтації: правопорушення, проступки, пов'язані із прагненням отримати матеріальну, грошову, майнову вигоду (крадіжки, спекуляції, протекції, хуліганство та ін.);
- агресивної орієнтації: дії, спрямовані проти особистості (приниження, бійки, вбивство, насильство, в тому числі сексуальне та ін.);
- соціально-пасивного типу: прагнення втекти від активного способу життя, ухилення від громадянських обов'язків, небажання вирішувати особистісні і соціальні проблеми (ухилення від праці, навчання, бродяжництво, алкоголізм, наркоманія, токсикоманія, суїцид) [4: 34].

Таким чином, асоціальна поведінка, яка відрізняється і змістом, і цільовою спрямованістю, може проявлятися в різних соціальних відхиленнях: від порушення норм моралі до правопорушення і злочинів. Асоціальні прояви виражаються не тільки у зовнішній поведінковій стороні, але і в деформації внутрішньої регуляції поведінки: соціальних, моральних орієнтацій і уявлень.

Порушення поведінки, її відхилення від загальноприйнятих норм є основним проявом як психопатій, так і в підлітковому віці – акцентуації характеру.

Різноманітність порушень поведінки у дітей і підлітків стимулювала вчених до їх систематизації. За кордоном найбільш відомими є три класифікації. Поширена в США класифікація К. Дженкінс (К. Jenkins) 1969 року за змістом є описовою. Виділяються 7 видів порушень поведінки: гіперкінетична реакція, реакція відходу ("with-drawing"), судячи з опису – аутистичного типу, реакція тривоги, реакція втечі ("runaway"), "несоціалізована агресивність", групові правопорушення, інші реакції.

Міжнародна класифікація правопорушень ділить порушення поведінки в підлітків на "несоціалізовані" і "соціалізовані", тобто групові.

Інша класифікація створена Е. Неугер на основі праць французьких дитячих психіатрів. Тут робиться спроба вникнути в мотиви, які лежать в основі порушень поведінки.

Французька класифікація включає низку поведінкових реакцій – протесту, опозиції, імітації та ін.

Відома німецька класифікація Х. Штутте (H. Stutte) 1960 року являє собою суміш синдромів (сензитивно-параноїдні, абсцесивні реакції), стимулюючих мотивів (гіперкомпенсаційні дії) і зовнішніх проявів порушення поведінки (обман, крадіжки, втечі і т.д.) [5: 12].

У словнику з психології зазначено, що при акцентуації характеру властива вразливість особистості по відношенню не до будь-яких (як при психопатіях), а лише до певного роду психотравмуючих впливів, адресованих до так званого "місця найменшого опору" даного типу характеру, при зберіганні усталеності по відношенню до інших. Подібне визначення акцентуації характеру надав А. Е. Лічко [6: 127], – це надмірний прояв окремих рис характеру, при чому спостерігаються відхилення у психології і поведінці людини, які межують з патологією, але не виходять за межі норми. Такі акцентуації як тимчасовий стан психіки, найчастіше, спостерігаються саме в підлітковому і ранньому юнацькому віці. У процесі зростання дитини-підлітка особливості її характеру, які з'явилися в дитинстві, втрачають свою гостроту, але з віком знову можуть загострюватися. Акцентуацію з неявними проявами, на відміну від явних, потрібно вважати звичайним варіантом норми. Як вважає німецький психіатр К. Леонгард, у 20-50% людей деякі риси характеру настільки загострені (акцентуйовані), що за певних обставин можуть привести до однотипових конфліктів і нервових вибухів. Акцентуації характеру частенько зустрічаються саме у підлітків (50-80%). Акцентуація характеру, за К. Леонгардом [7: 145] – це перебільшений розвиток окремих рис характеру на шкоду іншим, в

результаті чого погіршується взаємодія з оточуючими людьми. Класифікація, яку він запропонував, має наступний вигляд:

1. Гіпертимний (гіперактивний) – надмірно піднятий настрій, завжди веселий, балакучий, енергійний, самостійний, прагне до лідерства, ризику, авантюри, не реагує на зауваження, ігнорує покарання, відсутня межа самокритичності.

2. Дистимічний – постійно понижений настрій, зажура (сум), замкнутість, небагатослівність, песимістичність, обтяжують гучні товариства, у конфлікти вступає рідко, частіше в них виступає пасивною стороною.

3. Циклоїдний – товариськість циклічно змінюється (висока в період гарного настрою (підвищеного) і низька – пригніченого).

4. Емотивний (емоційний) – надмірна чутливість, вразливість, глибоко переживає найменші неприємності, надмірно чутливий до критики, часто похмурий настрій.

5. Демонстративний – прагнення бути в центрі уваги і досягати своїх планів за будь-яку ціну (сльози, хвороби, скандали тощо).

6. Збудливий – підвищена дратівливість, нестриманість, агресивність, похмурість, але можлива і улесливість, послужливість. Активно і часто конфліктує.

7. Застрягаючий – "застрягає" на своїх почуттях, думках, не може забути образи, "зводить рахунки", схильний до зтяжної непокори, в конфліктах – частіше активний.

8. Тривожно-педантичний – виразна занудливість у вигляді "переживань" подробиць; на роботі може виснажувати формальними вимогами, а вдома – завеликою акуратністю.

9. Тривожний (психостенічний) – понижений настрій, побоювання за себе, близьких, невпевненість у собі, крайня нерішучість, довго переживає невдачу, сумнівається у своїх діях.

10. Екзальтований (лабільний) – дуже змінний настрій, емоції яскраво виражені, відволікається на зовнішні події.

11. Інтровертований (шизоїдний, аутистичний) – замкнутість, обмежене спілкування, занурювання в себе; свої переживання не розповідає, хоча і характерна велика вразливість. Дуже стримано, холодно відноситься до інших людей, навіть до близьких.

12. Екстравертований (конформний) – широкий спектр спілкування, словолубивість аж до балакучості; несамостійний, прагне бути як усі, неорганізований, полюбляє підпорядкування.

Дуже схожа з цією класифікацією і класифікація А. Е. Лічко [8: 23-26], яка вже характеризує акцентуації характеру підлітків.

1. Гіпертимний тип. Відрізняється рухливістю, схильністю до пустунства, товариськістю. Дуже галасливі, завжди добрий настрій. За хороших загальних здібностей одночасно і велика непосидючість, тому і навчаються нерівномірно. Часто можуть конфліктувати з дорослими. У них багато захоплень, хобі, але вони дуже недовготривалі (поверхневі), часто такі підлітки переоцінюють свої можливості, занадто впевнені в собі.

2. Циклоїдний тип. Висока дратівливість, схильність до апатії, перевага віддається самотності. Тяжко переживають навіть незначні невдачі, дуже дратуються навіть на критику, зауваження. Настрій час від часу змінюється від піднесеного до пригніченого з періодами приблизно 2-3 тижні.

3. Лабільний тип. Характерний край мінливий настрій. Приводом для цього може послугувати навіть незначне – слово, погляд... Поведінка майже повністю залежить від хвилинного настрою. Такі підлітки добре розуміють і відчувають ставлення до них оточуючих.

4. Астено-невротичний тип. Характерна висока підозрілість і примхливість, втомлюваність, особливо при виконанні розумової праці, роздратованість.

5. Сензитивний тип. Цей тип характеризується високою чутливістю до всього: і того, що втішає, і того, що засмучує. Такі підлітки не люблять великих компаній, веселих ігор. Найчастіше вони сором'язливі і несміливі при сторонніх, а відкритими і товариськими бувають тільки з добре знайомими людьми. Віддають перевагу спілкуванню з малюками і дорослими, порівняно з ровесниками. Дуже слухняні і прив'язані до батьків. Дуже рано формується почуття відповідальності, високі моральні вимоги до себе й оточуючих.

6. Психостенічний тип. Цей тип характеризується прискореним і раннім інтелектуальним розвитком, схильністю до роздумів і міркувань, до самоаналізу і оцінки поведінки інших.

7. Шизоїдний тип. Головна риса – замкнутість (надання переваги самотності). Підлітки дуже часто демонструють зовнішню байдужість до оточуючих людей, погано розуміють стан інших, їх почуття. Їх дуже важко зрозуміти оточуючим, особливо одноліткам; їх, як правило, не дуже люблять.

8. Епілептоїдний тип. Дуже часто плачуть, особливо в ранньому віці. Такі діти люблять мучити тварин, ображати меншого, в компаніях дітей поводять себе як диктатори. Їх риси – жорстокість, властолюбність, егоїзм.

9. Істероїдний тип. Найбільш характерна риса цього типу – егоцентризм, прагнення до постійної уваги до своєї особи. Головне для них – привертати до себе увагу оточуючих, вислуховувати на свою адресу захоплення і похвалу.

10. Нестійкий тип. Іноді про нього говорять як про слабовільного, котрий пливе за течією. Таких підлітків дуже притягають розваги, ледарство. Відсутні будь-які серйозні, в тому числі, професійні інтереси, майже зовсім не думають про майбутнє.

11. Конформний тип. Цей тип демонструє бездумність, а часто просто підпорядкування будь-яким авторитетам, групі. Це тип пристосування.

Кожному типу акцентуації характеру властиві свої, відмінні від інших типів "слабкі місця", у кожного типу своя "ахіллесова п'ята". Наприклад, такого роду психічними травмами й важкими ситуаціями можуть послужити для характеру гіпертимного – ізоляція від однолітків, вимушена бездіяльність при суворо розміреному режимі, для характеру шизоїдного – необхідність швидко встановити з оточенням глибокі неформальні емоційні контакти. Якщо ж психічна травма, навіть важка, не адресується до місця найменшого опору, не зачіпає цієї "ахіллесової п'яти", якщо ситуація не пред'являє щодо цього підвищених вимог, то справа звичайно обмежується адекватною особистісною реакцією, не порушуючи надовго й істотно соціальної адаптації. Навпаки, при акцентуаціях характеру стосовно деяких несприятливих умов може з'явитися навіть підвищена стійкість. Шизоїдний підліток легко переносить самотність, гіпертимний – обстановку, що вимагає підвищеної активності, нагальної винахідливості, навіть спритності.

На підставі сказаного можна дати наступне визначення акцентуації характеру. Акцентуації характеру – це крайні варіанти норми, при яких окремі риси характеру надмірно посилені, внаслідок чого виявляється вибірково вразливість стосовно певного роду психогенних впливів при гарній і навіть підвищеній стійкості до інших.

Треба ще раз підкреслити, що акцентуації характеру представляють собою хоча й крайні, але варіанти норми. Тому "акцентуація характеру" не може бути психіатричним діагнозом. Констатація акцентуації і її типу – це визначення преморбідного тла, на якому можуть виникати різні розлади – гострі афективні реакції, неврози й інші реактивні стани, неспсихотичні порушення поведінки, навіть реактивні психози – тільки вони можуть служити діагнозом. Однак у переважній більшості випадків акцентуації характеру справа до розвитку подібних розладів не доходить. На думку К. Леонгард (1976, 1981), у розвинених країнах більше половини популяції відноситься до акцентуйованих особистостей [7: 22].

Залежно від ступеня вираженості, нами було виділено дві ступені акцентуації характеру: явна і прихована. Перша відноситься до крайніх, а друга – до звичайних варіантів норми.

Явна акцентуація. Ця ступінь акцентуації відноситься до крайніх варіантів норми. Вона відрізняється наявністю досить виражених рис певного типу характеру. Однак вираженість рис будь-якого типу не заважає, зазвичай, задовільній соціальній адаптації.

Акцентуйовані риси характеру, як правило, добре компенсовані, хоча в підлітковому віці особливості характеру часто загострюються, а при дії психогенних факторів, які адресуються до "місця найменшого опору", можуть наставати тимчасові порушення адаптації, відхилення в поведінці.

Прихована акцентуація. У повсякденних, звичних умовах, риси певного типу характеру виражені слабо або не виявляються зовсім. Навіть при тривалому спостереженні, різнобічних контактах і детальному знайомстві з біографією важко буває скласти чітке уявлення про певний тип характеру. Однак риси цього типу можуть яскраво, часом зненацька, виявитися під впливом тих ситуацій і психічних травм, які висувають підвищені вимоги до "місця найменшого опору". Психічні травми іншого роду, навіть важкі, не тільки не викликають психічних розладів, але можуть навіть не виявити типу характеру. Якщо ж такі риси і виявляються, це, як правило, не приводить до помітної соціальної дезадаптації.

Систематика, якої ми дотримуємось при подальшому викладі, в основному виходить із класифікації П. Б. Ганнушкіна (1933) [5], Г. Є. Сухаревої (1959) і типів акцентуйованих особистостей у дорослих за К. Леонгардом (1964, 1968) [1; 7]. Однак, наша систематика відрізняється від попередніх двома особливостями: по-перше, вона призначена спеціально для підліткового віку, усі типи описуються такими, якими вони в цьому віці постають; по-друге, вона охоплює психопатії, тобто патологічні відхилення характеру й акцентуації, тобто крайні варіанти норми.

Таким чином, щоб акцентуйовані риси характеру підлітка не знайшли свого відображення в антисоціальній поведінці, потрібно своєчасно застосовувати профілактичні методи роботи. Ефективним буде проведення профілактики комплексно із спеціалістами різних сфер (медики, юристи, педагоги, психологи і т.д.). Форми профілактичної роботи можуть бути різними: акції, бесіди, лекції, клуби, інформаційно-рекламні буклети, виступи на радіо, телепередачі, тематичні вечори та ін.

Отже, з метою виявлення акцентуації характеру нами було використано характерологічний опитувальник Леонгарда [7].

Результати наших досліджень вказують на те, що серед опитаних підлітків у 26,7% переважав тривожний тип акцентуації, у 23,2% домінував емотивний тип, у 20% респондентів – збудливий тип, у 16,7% – гіпертимний, в 6,7% – неврівноважений і так само у 6,7% – демонстративний тип акцентуації характеру.

Також, нами було проаналізовано акцентуації характеру окремо в дівчат і хлопців підліткового віку. Так, результати повторного тестування на виявлення акцентуації характеру за характерологічним опитувальником Леонгарда свідчать про зниження тривожності у дівчат – до 33%, а у хлопців – до 50%; зниження емоційної напруги у дівчат – до 83%, а у хлопців змін не відбувалося; а також із 6-ти підлітків, яким був притаманний збудливий тип акцентуації, виявилось 2 таких підлітка; відбувалось незначне зниження гіпертимності – від 5-ти – до 4-х підлітків і демонстративний та неврівноважений типи, представників яких було по 2 хлопці, знизили ці типи акцентуації до 50%.

З метою корекції можна застосовувати тренінгові заняття, психокорекційні вправи, залучати дітей до видів діяльності, які б сприяли формуванню позитивних рис поведінки і допомагали підлітку долати негативні.

Але варто завжди пам'ятати, що профілактику провести легше, ніж корекцію. Щоб ці види діяльності були ефективними, потрібно постійно розробляти нові технології соціально-педагогічної роботи з акцентуованими підлітками, які були б ефективними.

На основі дослідження було зроблено такі **висновки**:

1. Підліток – це вже не дитина, але ще й не дорослий. Тому ми і розглянули особливості, зміни, які відбуваються в цей час: і анатомо-фізіологічні, і психічні, і соціально-психологічні, звернули увагу на характер, його роль у поведінці, спілкуванні, розумінні з оточуючими людьми (однолітками, дорослими і т.д.).

2. У словниках зазначено, що при акцентуації характеру характерною є вразливість особистості не до будь-яких (як при психопатіях), а лише до певного роду психотравмуючих впливів, які адресовані до так званого "місця найменшого опору" даного типу характеру, при зберіганні усталеності по відношенню до інших. Подібне визначення акцентуації характеру надав А. Е. Лічко, – це надмірне посилення окремих рис характеру, при яких спостерігаються, не виходячи за межі норми, відхилення у психології і поведінці людини, які межують з патологією.

3. Існують дві класифікації типів акцентуації характеру. Перша запропонована К. Леонгардом (1968) і друга – А. Е. Лічко (1977). У класифікації К. Леонгарда відсутні досить розповсюджені в підлітковому віці нестійкий і конформний типи, а також астено-невротичний тип. Дистимічний тип у його класифікації відповідає конституційно-депресивному типу за П. Б. Ганнушкіним (1933), а застрягаючий тип – параноїдальному, обидва вони в підлітковому віці практично не зустрічаються.

4. Результати наших досліджень вказують на те, що серед опитаних підлітків спостерігались такі типи акцентуації характеру: переважав тривожний, емотивний, збудливий, гіпертимний, неврівноважений і демонстративний типи. Результати повторного тестування на виявлення акцентуації характеру за характерологічним опитувальником Леонгарда свідчать про зниження тривожності у дівчат і хлопців; зниження емоційної напруги у дівчат; і демонстративний і неврівноважений типи у хлопців знизились на 50%.

5. Встановлені у процесі дослідження факти і сформульовані на їх основі висновки можуть бути використані студентами психолого-педагогічних факультетів з метою більш глибокого вивчення проблем корекції соціальних відхилень практичними психологами, соціальними педагогами, викладачами та батьками в роботі з акцентуованими підлітками з метою зниження, а в крайньому випадку, подолання негативних явищ, що призводять до акцентуації характеру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Леонгард К. Акцентуированные личности / Карл Леонгард ; [пер. с нем.]. – Ростов на/Д. : "Феникс", 2000. – 544 с.
2. Психодинамическое направление в теории личности // Психотерапия : ученик / [З. Фрейд] – М., 1996. – С. 55–68.
3. Пожар Л. Психология аномальных детей и подростков. Патопсихология / Л. Пожар. – М. : Институт практической психологии, 1996. – 128 с.
4. Беличева С. А. Основы превентивной психологии. – М., ИЭИА, 1993. – 190 с.
5. Ганнушкин П. Б. Клиника психопатий, их статика и динамика / П. Б. Ганнушкин // Избранные труды. – М., 1964. – 67 с.
6. Личко А. Е. Психопатии и акцентуации характера / А. Е. Личко. – М. : Медицина, 1983. – 286 с.

7. Леонгард К. Акцентуированные личности / К. Леонгард. – К., 1981. – 236 с.
8. Личко А. Е., Иванов И. Я. Патохарактерологический диагностический опросник для подростков и опыт его практического использования. – Л., 1976 . – 57 с.

Матеріал надійшов до редакції 15.06. 2010 р.

Ратинская О. Н. Социально-педагогическая коррекция социальных отклонений у акцентуированных подростков.

В статье изложены современные теоретические подходы к проблеме характеристики социальных отклонений у акцентуированных подростков, осуществлен анализ содержания социально-педагогической работы с этой группой людей. Проанализированы две классификации типов акцентуаций характера. Выявленные в процессе исследования факты могут быть использованы студентами практическими психологами, социальными педагогами, преподавателями и родителями в работе с акцентуированными подростками с целью снижения, а в лучшем случае, преодоления отрицательных явлений, что способствуют акцентуациям характера.

Ratynska O. N. Social-Pedagogical Correction of Accentuated Juveniles' Social Deviations.

The article deals with the modern theoretical approaches towards the problem of accentuated juveniles' social deviations, analyzes the content of social-pedagogical work with this category of people. In the article two classifications of character accentuation types are analyzed. The research results can be used by psychology students, social pedagogues, teachers and parents while working with accentuated juveniles, trying to reduce or, at best, eradicate negative phenomena, leading to the character accentuations.